

Hind 40 Mrk.

WIRUKIVI

N° 1

APRILL

JURIS

VENI

1993

Hannes Hunt.

Kolm luuletust.

* * *

Ei Sina tunne sellast melankooli
säälmägeden nii aego viil,
So hengevalo terav kiil
ei kaiba nii, ei saanu kanifooli.

Mo lüteranna ilost ära hooli,
kun mässamise vihan Niil
Kui roim, fataalne niil
mo kohtand, sööstab kaljo pooli.

Nyyd tunnen — pilvetina valun.
Yits liikomato ironii
Mo pääle hengevaeva kallab.

Ei ole ilotseda siin kui Sõmerpalun,
Kon kõiva loogan yle tii, —
Siin meri lakkamato henge tallab.

2. VII. 20.

Mo heng.

Hõng kolletai jo ratsutusil taeva
löönd laskumise hoogu kohe maad.
Tad kohtamen om pidutsei paraad,
salk merihunnide ja sõdalasi laeva.

Ta tervitusi käratusin aeva
bulvaarel rändab. . . . Nii harva saad
tend näha. Põgeneden ranna raad
ta rännakutel sammond kado vaeva.

Kes on, kes kolistellen ukse taga?
Mis otsid veel? Sa tääd et ta ei maga? —
Ei ole kodun kulgur sõge.

Ah ise oledgi sa röske vari
Siin vabisejan keset ööde nõge,
Mo lohuto, mo hulgui hundi kari.

30. VII.

Mu syda.

Öön tumman magab palmikuten pilge.
 Poolavanduden heha kohe kuud
 toond sillerduma ago kaksiksuud.
 Löönd lõkke olematu kumav kilge.

Söö rohenduva lõusta nõrguv vilge,
 võt valge ratsu nõtkes ysa luud —
 ja koldse sarve serva ulatud . . .
 Joo põhja too, joo hurme nõrge tilge.

Kaits siluetti hymisevva pallu . . .
 Jo kuulda peni kurblik hulg
 Kui niiditõmme läbi haava lõike.

Ta roomab õhe jäet valla.
 Yits varjat kulg, vist naeru sulg — — —
 Sis paratellen matab kõike.

30. VII.

Mart Raud.

Kaks tuulist tuju.

Ootel sügisöön.

Tormsarvel öö nüüd võtab taevast kupatada:
 must kiirgus kaldab alla vett.
 Tään: taevaluugid valla tet
 on selleks vaid, et mind nüüd ära uputada.

Just täna tahtsin olla õnnelik ma
 man sinu. Sind ju ootan siin.
 Ent plahvund Pikre vihamiin.
 Kas palven põlvili pean laskuma ja ikma!?

Sa — tään — ei tule. Ootan asjata. Sa tulla'i
 ju saagi nüüd, sest tuulesööst
 Sind hõikleb näljasena ööst.
 Su pilvi viskaks maru märatsei ja hullai.

Vett aiva kaldub kuhinaga katuseile
 ja tornen kõikvain tuulte ikk.
 Kuis minul iga on nüüd pikk!
 — Ons mull' see vaid, või muilegi veel patuseile!?

Tuul närib laulden postelt tärisevaid traate,
neid pilven lingeks silmustab.
Mull' kaela vaskset silmust a'ab
öö mässav. Hoovest jookseb tühje vaate.

Ma üksi. Tänaval ei hinge ainumatki.
Tuul pillub lompest vastu vett.
Kõik majad longu vajutet,
kõik mulle kaela langeman. Kõik linn on katki.

Tään: sa ei tule. Lakkan ootamast. Sa tulla'i
ju tohigi, sest tormi sööst
Sind hõikleb näljasena ööst.
Su pilvi viskaks maru märatsei ja hullai.

Önniku tee.

Lääntaevan lainleb verev eha^llipp,
tuld purskab^u iga aken iga maja
ja päikse hurman hõõg^uuv torni^utipp.

Tee veere pärle puistat hergama ja
teht õitsvaist sireleist auväravaid
nii lõhnavaid. Orkestri mürtsuv kaja

mind teretab. Näen pille säravaid,
mis ulatit on tule, ulatit on vastu mulle,
kui võitjale. Näen trumme käravaid,

mis: prõmm ja prauhh! vaid mulle — önnikulle,
kui päike pigimusta pilve seen.
Teht tuled maha järve pervikulle

pant laulma näkid virvetuman veen,
tornkellad võtavad mind teretada.
Kui marutsevan meren õnnen keen:
Las maailm hõisata ja taevast veretada!

Eduard Nukk.

Telegramm.

Et sõidan, seda vistist, lootsid.
 Nii olin lubanud ju sulle!
 Nüüd pühi liginevad ootsid.
 End unistelmidega jootsid,
 hing hardumusen valmis mulle.
 Tulnd päevad rutaskellen saatsid.
 Et pühil sõidan, vistist lootsid,
 sest nõnda kirjutin ju sulle!

Jalg väike tallas lumme rada, —
 sa Jõuluõhtul koduteel.
 Pään mõtet mitmesugust sada.
 Jalg tilluke te'i lumme rada.
 Kuu kaame kõlkus pilvedel.
 Ah, hää, nii hää on armastada! — — —
 Nii mõtiskellen tallas rada
 su mina, külast koduteel!

Tuisk näkku luminaelu tagus.
 Öön kuskil kumas tulevask.
 Huisk hingen armamisemagus.
 Pääkohal pilguks pilve lagus,
 kuu nähti muigatama mask.
 Päev õie nõgide eest pagus.
 Tuisk näkku luminaelu tagus.
 Öövalgen lumen valge kask!

Kuid tuppa astuden ah, — ehme!
 On lavval mingi telegramm.
 See järel kerkis käsi pehme.
 Kees hingen mingi eeldusehme
 ning veidikene vaarus samm,
 kui liginesid lavvale
 kun määrat oli sinule
 üks väike valge telegramm!

Ah, milline ränk pettumus.
 — Ei sõida — pisarate vool!
 Kõik olnud ainult lubadus.
 Nüüd seda suurem pettumus.
 Kui oleks iga sõna nool,
 nii valus hingen. Hardumus
 suur murdus, jäi vaid tardumus.
 Sind päästis kukkumisest tool!

Noorte laul.

G. Suitsi sõnad.

A. VEDRO.

Pühendatud Ülemaalise Eesti
Noorsoo Ühendusele.
1918.

1. Las' kas-va-me me tõe-se-
2. Las' kas-va-me! Las' muu-
mu-ju ja oo-ta-me niil tu-
ga, kel lah-
kõne, kus
lipp, kel

nen- de- le, kes näe vad
si- hies on see väe-
mud
lipp,
kud mi- ris- to- me kõr-
kust muu- du lau-
sõ- ja, lu-
ku- si nä-
ge-
go

2. Las' kas- - - va-me, las ko-
4. Siis löu- se- me kus ra-
gub raiu-
me, las kas-
va-me,
me l-
kas-
tes-
se nau-
des-
mis lau-
ab rau-
galt tae-
va

se
all' Las' kas-va-me!
süis tõe-se-me!
Las' õ-
pe-
tab
meel
e-
lu tee
ku val,
kus
maas

tal! kuis tu-
le-
lab tan-
ga sea-
da
kir-
jal val-
gul kum-
le-
ta-
me
sain-
nu
ka-
-
du:
D. C.
al f me

J. Järv.

Noorsoo karskusliikumisest ja ta põhjustest.

Karskuseliikumine Eestis on nii aastailt kui ka tulemusilt õieti noor. Too aegjäre, mil omasteti karskusidee, pole suutnud veel minevikku kaduda, ning need puudulikud algmed iseloomustavad veel tänapäevgi seda ülesehitavat tegevust. Ent ei suuda siinkohal siiski kontstateerimata jätta edenevust, mis nende mõningate aastate möödumisel tõestund. Karskuslained on sihilt avardund ja lähemalle sunnind absoluutsele mõiste piirile. Ja need võimaldavad vast kõneleda kultuuritööst, mida karskusliikumine karakterilt on.

Noil algupäivil tundus karskustöö erilisel tarvilisena vanus, kes tollal ka vastuvõtlikud olid ning sellest hiljem osa noorile pärandasid. Noored, õieti karskusliikumise eeldajad, informeerusid tollega murrangupäivil, mille sõjad ja revolutsioonid kaasatoonud. Silmapilgul, mil elulised pahed jämedajoonilisena näisid, õpiti hindama enese olemasolu ja taipati mööduandvust tuleviku suhtes.

Siit pääle mainime noorsoo karskusliikumist, mis vanade omaga taktiliselt suhtuval alusel.

Kui kõneldakse mingisugusest liikumisest, tegevusest, peab nimetama põhjustid ja argumente, millised progressi esile kutsunud. Peab olema paratamata vajadus, mis koondab nii suuri masse ja mille ideed rahvasaatus otsustavad.

Noorsoo karskusliikumuse otstarb ja vajadus on tolleks liig avar, et saaks üksikute sõnastusiga edesi anda. Siin peab jälgima kogu elu teesid ja tutvuma jõhkrusiga, mis eestkätt ühiskondliselle palatvormile tugenevad.

Ent pole oldud ses suhtes saamatud. Instinktiivselt on tutvunud noiga ning samal teel kuulutat kadu.

Alkoholism, suitsetamine, sopakirjandus, hasartism, moraalivaesus ja igasugused liialdused on faktorid, mis karskustööd motiveerivad. Nood on tihedalt sõjariistustet vaenlased, kes võrratuid rahvamasse võitmiseks koondamusele sunnivadki.

Mainit pahed on pääasjalikult sotsiaalsed ja nende mõju tuntav eriti majandus- ja riiklises elus. Tolle all kannatab kogu rahvuskond ning nende tulevik ja hää käekäik inimliste tarbetega olenevad noist. Nimetu kõrval võib arvestada individuaalset pahet, mida selgitavad isiklised ebaloomulikud sündmused, sest alkoholi kui ka ta kaaslasi „nauditakse“ jo sageli üksikult ehk väheste sõprega. Tol juhusel on mõju individuaalselt paralüeeriv ja resultaat isikliste väärtuste langemine. Ent kui seda üldist liigitust teisest sihist vaadelda, võib noid termine ühena mõista, sest ühiskond moodustub üksikuist isikuist uing individuaalne kahi on seega ka sotsiaalne.

Järjelikult on alkoholi tarvitamine, suitsetamine j. m. s. ka täieline jõu killustus, mis eestkätt kultuurilist arenemust takistab. Ja nimetet nähtuse

vastu astubki karskustöö, eitades iga pahet, mis takistaks alkoholivaba kultuuri edu.

Seega on karskusliikumine loogiliselt kultuuriline nähtus, mille isloomulisem tendents on ülesehitavus ja inimväärtuse tunde tõstmine.

— — —

Neilt põhimõtteil väljamineks ja arvestades praegusi olusid, on karskusmõte eriti just noorsoos tarvilik. Seni kui pole noorsugu isoleerit oleviku pahedest, peab nois karskustööd tegema, kui nad päälegi vastuvõtlikumad ideelisile püüdeile. Viimast ongi just märgata. Noored, tundes oma teeneid elu edesikandvuse suhtes, on tõsiselt jaatava kultuuri loomises väärtuste mõistmisi avaldand. Tolles on muidugi tähtis põhjalik informatsioon, mis nii kiirelt seeditav vaid teadliku aktiivse noorsoo seas.

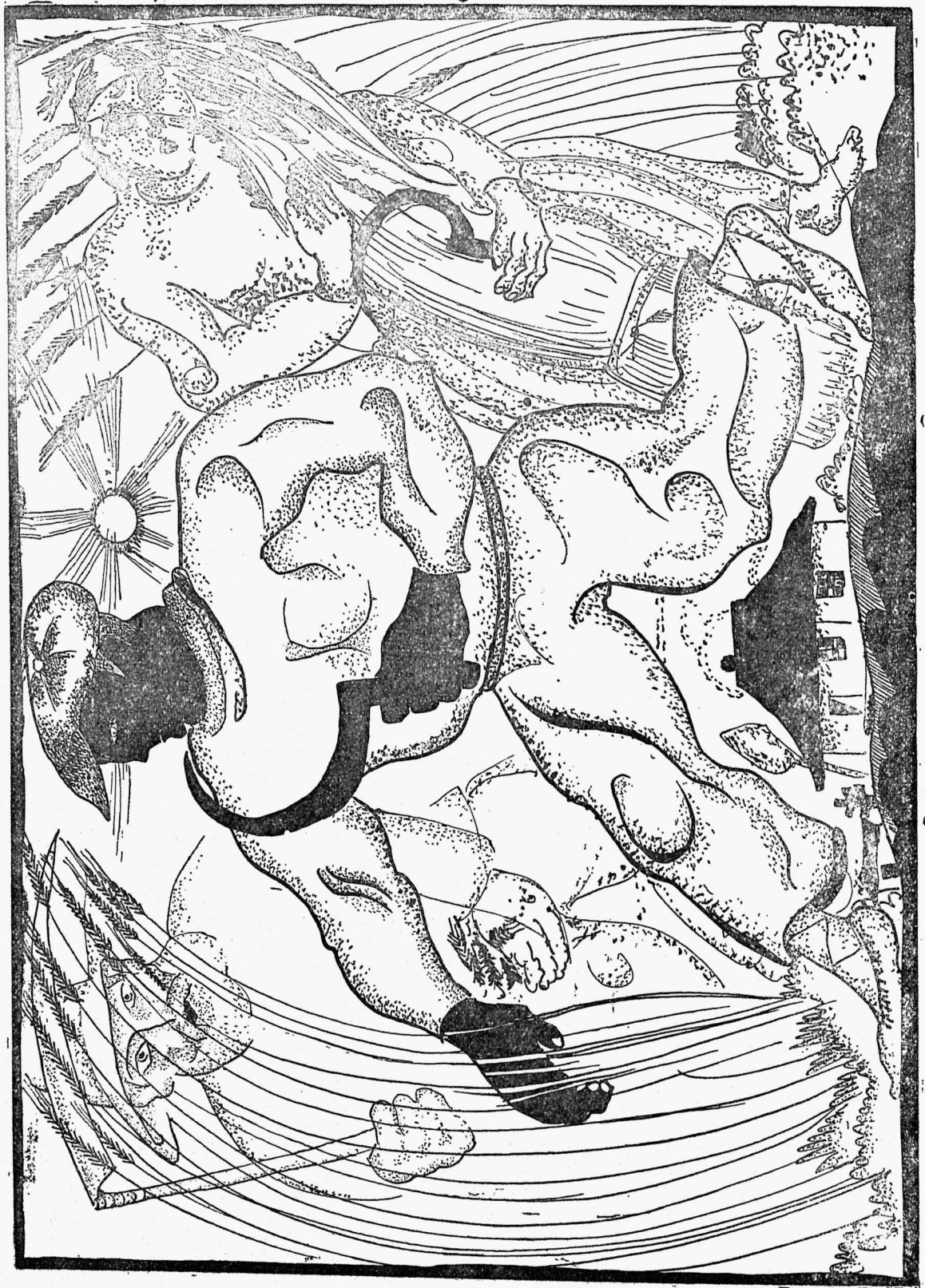
Noored, kel pole lubat avaraid isetegevuse võimalusi on iseloomult ometi vastuvõtlikud ja vaimlisis huves elu ülivaimaist tarvidusist arusaavad. Too järeldeb noorsoo karskusliikumusest, mil alal eriti koolinoorsool teeneid olemas.

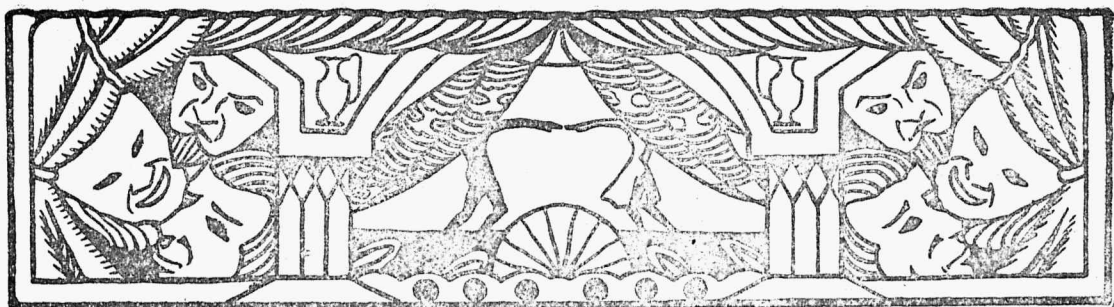
Neljaaastase endsalgava intensiivse tööga on saabund noorsugu hari-tipule, kust võib mainida Eesti noorsoo karskusliikumist. Mahalööd silmil peame veel võrdlema oma tegevust välismaiga, ent samal ajal ka kohe arvestama meie noorsooliikumist piiravat olu. Väliselt tundub, kui puuduks meil vaimlised tarbed, oleks nagu valgusetud, väetid need ebaigapäised soovid, mis noorsugu ülestavad barbaarsusest, ürgelu mülkast. Ent sarnane pinnalikus ja halb ennustus just lubavad konstateerida ideelise valguse olemasolu. Hää sisu peitub sageligi eemalle tõukavalt viletsas kooses. Too on meil väheuskuv tõsiasi. Olud, millega kokkupuuduti karskusliikumise sünnipäivil on kõnelnud ikka meie vastu. Tunt absoluutne veto kasvatas oma iseloomu tollal just alaealsete noorsoo organisatsioonide päil. Nood ideed, mis saabusid põrandaaluse loomisvaluga eeldasid järgnevat militarismi kadu ja arenevat autonomiteeti. Veto suspenseerus ning lõpuks pääle valgust kartvat võitlust enda isetegevuse eest, omas noorsoo karskusliikumine mõjul oleva omapärase kuju. Manituist tingituna ongi meie karskusliikumine noorsoos nii noor ja üldkaudsele võhiksilmale pimestav. Too kuju on veel liig teravnurkne ja eeldusi avaldav, mis tingib sageli välja pääsevaid sõelumusi.

On töödat.

Rääkides noorsookarskusliikumise resultaatest, peab küll viimaseisse päivisse tungima. Seni loodi vaid pinda ning kombineeriti valmivale romaanile sissejuhatust. Too oligi hää. Nii selgus, mida teha ja kuidas elada. Nüüd valmistavate aastate järgi võib juba rahulduda töö tulemusist. On näha selgust põhimõtteis, vaimlises ja vormilises avalduses. Igav teoretika, tabelitamine on mitmel pool ebarahuldavust leidnud. Otsekohe selgitamise kõrval on asetund kaudne vaimline nauding. Viimase väärtust on toonitel suurimail kokkupuutumisel, kui seda olid esimene ja teine noorsoo karskus kongress. Mõlemil oli veel üks tähtsam tahe — luua noorsoo karskusliitu. Too põlev küsimus lahendus alles teisel karskuskongressil, — sääil loodi noorsoo karskusliit. Mõlemil kongressil avaldus juba puududet kaudset karskustööd pooldav meeoleu. Leiti, et kunst (laiemas mõistes), kirjandus, teater ja sport on soodsamad vahendid. Karskustöö peab sisaldama esteetismi, mis tõmbav nauding noorsoo idealoogias. Seega on kujunemisel tähtsaim fakt, millest võib isegi oleneda tuleviku karsklus.

(Järgneb.)

TEATER

H. Jänes.

Teatrimäng ja kirik.

Mõned kurjad mõtted.

I.

Vägevail hüüdeil, armsail sõnul ja värvit dekoratsioonide ümbritset kostab lavalt teatri võimsaim mõte: kõita inimesi vaatluseks, maitsmiseks, alistumiseks, pakkuda näilist kunsti, tõsist naudingut ihkavale publikule, ühtlasi kerget lõbu massile, kellel tundmatud sügavamad mõiskelud ning filosoofilised süvendumised. Ning selle kõrval on teater kasutand kõiki võimalusi, mis käepärast vee peal seismiseks raskeil murdepäivil. Ent kas on praegugi — puudutades eestkätt Eesti elukutselist lavatööd — teatrielus hiilgust ja rahulolu, kas on mööda lavaline kiratsus, väiklus teatrite sisemises korras; kas on tõstet või vähemalt katsut tõsta teatrit tarviliseni pinnani, mis oletaks uue teatri tulevikku, uue kunstivoolu tekkimist Eesti laval (kuigi asjaarmastajate poolt on organiseerit ekspressionistiline katseteater). Eks ole meie teatris draama-publik vähenend, eks kubise operett alatasa inimesist? Publik ei taha tõsist! Publik (keskmise tööarmastaj) ei võigi anduda draamale, kuna elu isegi draama, mille dekoratsioon ärielu, spekulatsioon ja kõiksugu „ismid“. Kõik näib olevat juhuslik (ehk ongi?) ja pareima meelega leiab siiski tähelepanu õige lihtne, kuid naeru sünnitav trikk naljamängus, kui arg, nuttev Pirrot, kes kokku tõmbub Kolombiina käsilööke all . . .

Sarnasele seisukohale on jõudnud teater, sarnast ilmet peabki ta kandma; ja pole teater kõigi kurtmiste ja hädalduste peale vaatamata mööda pääsend majanduslikust hädast ning vastutulematusest teat ringkondest. See kõik seepärast, et pole osat silmas pidada massi vaateid, et on käidud liig ideoloogilist rada, osalt aga võib lavalise võimetusega rehkendada joomise ja enesekiitluse suhtes. Ka võib siinkohal tähendada, et Eesti teatri kohta paraku kiitvamal arvamisel oldaks, kui see tegelikult selgub. Nii peab teatri tegelase arvates teatri-arvustaj ettekandest ainult head kirjutama ja Jumal hoidku, kui see kuidagi teisiti juhtub. Ent kuigi näitleja osa õppimisel hoolas olnud, ega see veel ei võta arvustajalt vabaduse mängu siiski ebaõnnestanuks lugeda! Hea küll, on ju viimasel ajal siin nii mõnigi vääriline katse teht, aga need on läbi kukkud publiku kasvatamatuse tõttu. Üldiselt pole vaid teatri mängukavas midagi ühtlast, kõitvat; kõik on silmapilkne, juhuslik. Veel vähem võime rahul olla lavalise ettekandega.

Kuidas Eesti teater kord tarvilisele kõrgusele pääseb, see on ajaküsimus ja ühendet mitmete eelarvamistega.

II.

Igalt poolt sajab teatrile nooli. Pole vaja üksinda kõneleda arvustusest; ajakirjandusest ja veel rohkem kõrtsmikkest, kes tunnevad kadedust teatri vastu, kuna kabaree rohkem sisse toob. Vaadkem, teatri vihasem vaenlane ja needja on — kirik. Sama kirik, kus jutlustatakse ilusaid sõnu,

astub hingeekarjaste näol „ilmalikule“ teatrile vastu, sajatab ja kirub kantslist. Tõsi, praegu on vast lugu veidi muutunud, kuid kui palju? Tõsi, nüüd käib nii mõnigi vabameelsem kirikõpetaja teatrietendusel, aga kas tohib ta oma häält anda teatri kui kunstitempli heaks? Mis aitavad üksikud arusaajad isikud, kui mass — lõke on pimestet sama evangeeliumi mõjul, mis pakub nii palju rohket mõttelist igale kirjandussõbrale! Ja mitte lõke pole ses süüdi. Ta jälgib seda, mis jutlustatakse, sügavamalt juurdlemata. Aga jutlustatakse ilmapõlgtust, alandust, orjust, ühtlasi kõige kunstilise eitamist. Mis sest, et ka kirik eksib, et ka jumalamees sattub libedale teele, kabareesse, kõrtsi? Või pole mõni pastor kabareest rohkem huvitet, kui kirikust? Kas pole nii mõnigi paremini informeerit naisnäitlejaist kui teatrist endast?

Mitte sajatusi, etteheiteid! Meie kirik on vale teel, töötab, vaid kitsarinnalise saksikluse ja konvendi mõjul. Ta ei taha elu siin maa peal, töötab paradiisi, rahu tulevases elus.

III.

Nimetasin, kirik on teatri vaenlane. Kuid üks ole teater just võrsund kirikust ja selle märgid peituvad veel praegu teatri pühalikkuses. Eks ole preester, kes rahva ees jutlustab, ning rahvajuht — kas või labasem agitaator — näitleja? Kui väga tihti oleme näinud kirikuis pastore, kes kuivad kõnes ja saamatud. Neilt peaksime nõudma rohkem artistlikku, mehish ülesastumist, lohe kaasatõmbamist, muusikalist meeldivust.

Kas tuua teater kiriku? Kas oleks see võimalik? Kas üldse tõlgitseda kunsti ka kirikus? Meil on juba muusikalisi töid kirikuis ette kant; vaimulikud kirikukontserdid olid üksvahe väga moes. Ja poleks sugugi kiriku pühalikkuse haavamine, kui tuua teatrimäng kirikumüüride vahele. Muidug, kiriklik mäng evangeeliumi ainetel, miniatüüris see, mis Oberammergau kanntusmäng. Omal ajal — vististi 1921. aastal — oli Draamateatril Tallinnas kavatsus näidendit „Juudas Iskariot“ kirikus ette kanda. See jäi muidugi kavatsuseks, aga ta oleks olnud tõepoolest midagi uut. Kuid kas oleks leidnud mäng poolehoidu kõige pealt kiriku ülemvõimu seas? Ja üks sünnitaks ta palju laineid koguduses, kes on elatanud vanakesed? Juba mõni lauljanna kirikus võetaks apaatiga vastu, — igatahes asjatundmatuse tõttu. Mis kõnelda teatrist endast, sellest põlatavast asutusest, mida kirutakse vaevaks võtmata vaadelda seda lähemalt!

On tarvis kirikut ja kogudust kasvatada selleni määrani, mil võiksid kirik ja teater käsikäes käia. Kui kõlbavad teatriruumid vaimulikkude koosolekuteks ja kontsertideks, siis võimaldagu teatrile ka kiriku kasutamist. Ei mitte selle muutmist rahvakojaks, vaid teater oleks abiks sellele, millest kirik vaene.

V.

Aga teatrimäng kirikus oleks ikkagi utoopiline, silmas pidades üldse praegusi olusi ja edasi sammuvat kultuuri ning ajavaimu, võib olla mõeldaks meil sarnase uuenduse all toorust ja pühalikkuse haavamist.

Kirikline teatrimäng oleks vastand rahvakoja mõttele. Ja rohkesti on teater ise tõlgitsend religiooni, võib öelda, on tihti suutnud edasi anda pühalikku, vaimulist palju enam, kui seda senni on teind kivistund moraaliga kirik, Tuletagem meele uue katselava — Hommikteatri — esimest esinemist „Igavese inimesega“, Too näidend ei käsita küll mingisugust kihutust ei usuõetuse ega kiriku poolt, pikemini on ses „draamas Kristuses“ sügavam religiositeet. Tõsi, Hommikteatri järgmised lavastused (neid lähemalt siin kohal ei puuduta) kannavad koguni teist ilmet ja tahavad edustada üldinimlist, ühtlasi laialiselt uut.

Teatrimäng kirikus pole läbiviidav. Olgu. siis tahab teater ise asuda sellele teele. Toodagu evangeelium meile mitte üksinda usus, vaid ka kunstis. Ilmugu Kristuse kuhu meile uues valguses näitleja kehastuse kaudu.

1. noorsoo organisatsioonide kongressi järelkaja.

7 ja 8 aprillil oli meie väljaspool kooli tegutsewatel noorsoo organisatsioonidel tähtis sündmus: ära sai peet esim. noorsoo org. kongress.

Kongressi kirjeldused on ilmud kõigis tähtsamais lehis ja lähemalt peatuda siin selle juures oleks üleliigne. Mainime vaid seda põhjust, mis kongressi kokkukutsumise tingis, ja neid resultaate, mis selles saawutati.

Kõik meie ajalehed, tuues kongressi kirjeldusi, peatusid küllalt pikalt igasuguste detailide juures, tuues lühidalt referaatide sisugi, ent lühidalt vaid puudutati seda kõige tähtsamat, milleks kongress kokku kutsuti, s. o. koondusküsimust. Mõni ajaleht läks sellest üldse waikides mööda. „Postimehes“ materdab A. J. noori nende liia kongressitamise pärast, Eriti on sihitud materdus koolinoorsoo kongresside pihta. Ent et säääl puudutet ka ülalmainit kongressi, siis ei saa sellega rahule jääda. Väljaspool kooli tegutsewa noorsoo kongress ei olnud mitte asjata sõnade tegemiseks kokku tulnud, waid ta oli tingit wadjadusest, mis ühel ehk teisel teel pidi lahendet saama. Kui säääl siiski palju sõnu sai teht, siis on see kahtlematu pahe, ent pahe, mis pole waid üksi noorsoole omane.

Tagajärjed saawutati täiesti. Küll heideti kongressil ette kokkukutsujaile, et need mingisuguseid projekte koondusküsimuses polnud teinud, ent see süüdistus oli enneaegne, kui arwestada, mis meie väljaspool kooli tegutsewa noorsoo organisatsioonide koostöötamises senni ära teht. Wõimata oli ennustada, millisel waatekohal meie noorsoo organisatsioonid koondusküsimuses, wõimata oli ennustada milliseis piireis ja millises ulatuses seda wajaliseks loetakse. Meie noorsoo organisatsioonide wahel on puudund senni wähemgi kontakt ja aimata ette organisatsioonide meelsust oli wõimata, selles pidi kongress selgust tooma. Kongressil pidid awalduma kokkutulnute esitajate waated.

See sündis. Esitajate sääs tunnistati erandita koonduse wadjadust. Weidi lahkümötteid tekitas waid küsimus, millisel kujul koonduda. Oli märgata kahte woolu. Üks, mis rõhutas noorsoo liikumise wadjadust wõimalikult ühistel, kindlatel alustel, kindlalt distsiplineerit ja wõimsa koondusena. Teine, mis leidis soowitawama koondus-liidu samasena, nagu see mitmel teiste ühesihiliste organisatsioonide koondumisel kujunenud, s. t. luua waid organisatsioonide waheline kontakt mingisuguse keskorgani kaudu.

Kongress lahendas küsimuse sellega, et walis Tallinnas asuwate organisatsioonide esitajaist toimkonna, kes wajalised koonduskawad wälja töötab ja wõimalikult päätselt kokku kutsub teise kongressi.

Sellega lõpetas kongress oma töö, ja rohkem, kui saawutet, ei wõinud temalt oodatagi.

Nüüd, kus meil awalikult esimesi mõtteid koondumisküsimuse üle wahetet, jääb waid edasi arendada kord põhimõtteid, mis kongressil awaldet

Tükike tööd on teht. Ent suurem osa tööd on weel ees. On ant waid algtõuge. Koondumisküsimus on niiwõrd tähtis, et seda ei wõi räpakalt lahendada. Kõik tuleb põhjalikult läbi kaaluda ja leida soodsam koondumismorm. Loodame selle üle weel mõtteid wahetada.

Järgmises „Urikiwi“ numbris peatuksime koondumisküsimuse juures.

Ed. R.

„Erakonnad“ Eesti noorsoo liikumises.

Võrdlemisi lühikese aja jooksul on Eestis tekkinud kaunike kogu iga-suguseid noorsoo organisatsioone. Vaadeldes nende organisatsioonide sihti ja programme, leiame, et viimased kaugelki ühised ei ole kõigile noorsoo ühinguile, vaid et ühingud on gruppeerunud, liitunud ehk ühinend vastavate erisihptide ja lipukirjade ümber. Niisugusist rühmitusist, millel igal ühel erinev vaimline profiil ja ideoloogia ja mis enam-vähem laiemas mastaabis tegutsevad, võiks nimetada järgmist kuut „erakonda“: usklikud või kristlikud noored, skoutism, koolinoorsugu, Ülemaaline Eesti Noorsoo Ühendus, sotsialistiline noorsugu ja Ameerika Kristlik Noortemeeste Ühing.

Ei oleks huvitusega vaadelda lähemalt neid noorsoo organisatsioonide tüüpe ja juurdleda nende vastastikuid suhteid.

Uhe nende hulgast, nimelt Amer. Kristliku Noortemeeste Ühingu juures meie pikemalt ei peata. See võõrasse pessa munev Ameerika kägu ei peegelda niivõrd Eesti noorsoo liikumist, kui Eestimaa noorsoo liikumist.

Ka skoutismi juures ei peata meie lähemalt, sest skoutism ei baseeru niivõrd vaimule kui välisele vormile: lindikestele, lipukestele, täpiketele ja subordikatsioonile, ja sellepärast, et skoutistlike liikumise moodustavad suuremalt jaolt 13—16 a. lapsed, kes sisuliselt veel noorsoo mõiste alla ei kuulu. (? Toim.) Skoutism ei peegelda mingit noorsooideoloogiat ja ta ei ole noorsoo liikumine selle sõna psühilises mõistes, ja kuigi skoutismi noorsoo liikumisena võtta tahetakse, siis „liigutavad“ seda „liikumist“, annavad temale värvi, iseloomu ja ideoloogia mittenoored, teda kasutavad teat seltskonna kihid enda huvide kohaselt.

Edasi, vaadeldes koolinoorsoo liikumist ja võrreldes seda Ü. E. N. Ü-ga, näeme, et neil mingit olulist ega sisulist lahkuminekut pole: mõlemad taotlevad ühti ja samu sihte, püüavad ühiseid eesmärke. Erinemine oleneb siin väliseist põhjuseist: esimese liikmete pere on õppurkond, õppiv noorsugu, kuna teise liikumiseks nii hästi „õppiv“, „õppind“, kui ka „õppimata“ noorsugu olla võib. Organiseerimise mõttes on mõlemil omad plussid ja miinused. Koolinoorsugu on kergem koondada, kuna õppurkond koolis nii kui nii koondet, teiselt poolt on aga õppur-organisatsioonid liiga palju Haminist ärarippuvad. Pealegi moodustab koolinoorsugu ainult osa kogu noorsoost. Ü. E. N. Ü. omakorda organiseerib kõiki noori (ka väljapool kooli), tal on suuremad ja vabamad juuriidilised õigused, kuid kõigi noorte organiseerimine on praktiliselt raskelt läbiviidav. Kas mõlemad kujud: koolinoorsugu ja Ü. E. N. Ü. ka tulevikus püsivad, või kaob üks neist, et aset anda teisele, või jälle moodustavad nad isekeskis tugeva liidu — on raske ennustada. Igatahes on kahe noorsoo ühingu tüübi olemasolu ühiste sihtide juures väärnähtus ja jõudude killustamine ja võib küll soovida, et siin võimalikult pea lähem kontakt sünniks.

Kuna, nagu tähendat, koolinoorsugu ja Ü. E. N. Ü. ühiseid sihte taotlevad, siis ei ole põhjust nende „erakondlisest“ erinemisest rääkida: nad moodustavad ühise „erakonna“. Lõpulikult saame kolm suurimat noorsoo „erakonda“: kristlikud noored, koolinoorsugu + Ü. E. N. Ü. ja sotsialistiline noorsugu, millede vahekordate selgitamisele asume. (Ruumi kokkuhoidmise mõttes nimetame esimest „erakonda“ initsiaalidega K. N., teist — K.+N., kolmandat — S. N.)

Üldjoontes oleks K. N., K.+N. ja S.+N. vahekord järgmine: K. N. tembeldab K.+N-i ja S. N-i „ilmalikkudeks“ ja S. N- ristib K. N-i ja K.+N-i „koodanlisteks“. Vaatame, mil määral on õigustet sarnased epitetid.

Nähes usus sotsialismile tõket on S N igasuguse usulise liikumise, sellepärast ka K. N-i, vastu. Katekismus, mis manitseb Jumala poolt seat vanemate ja ülemate sõna kuulama, mõistab hukka igat püüet maksva ülekohtu kukutamiseks ja revolutsioonilikkust. Töölis-noorsugu tunneb, et igasugused vabrikandid ja kõhukad ärimehed mitte Jumala poolt enda õnnelikud positsioonid saanud ei ole, vaid neid saavutanud ise, ja tihti saavutanud ebaõiglaste abinõudega. Usk on nende arvates sellepärast kodanlise korra ja selle ülekohtu tugisammas, kuna ta majaandusliselt kannataja töölise protesti vaimu utoopiaga paradiisi mugavustest paraliseerib.

Samal põhjusel on usu ja usulise liikumise vastu ka K+N, kuid viimasel on ka siin palju muid motiive. Täpselt öelda: K+N ei ole põhimõtteline*) usu vastane selle sõna ideaalses mõistes, vaid on praegu maksva ja tunnistet ristiusu vastane. K+N tunnistas*) neid plusse, mis on usul, kuid ta on teadlik ka selle puudustele. Ta toetab usku, kui inimhinge üht väärtust, kuid ta soovib, et puudused ja pahed, mis praktiseeritavale usule omased, kaoks, et usku reformeeritaks. K+N tunnistas*) Kristuse moraali, humaansuse ideet ja altruismi, mida propageerib piibel. Samuti ei ole K+N usulise müstilis-tseremoonilise külje vastane. Kiriklikul talitusel on suured esteetilised teened ja nende hävitamine oleks ebaõige. (?T.) On tunnustus vääriline ja ilus, kui tuhanded inimesed paenutavad omad põlved müstilis-esteetilises ekstaasis, andudes kord nädalas vaimu ja vaimulikkuse kultiveerimisele kaine äripäeva toimingute järele. Kahtlemata on kiriklik laulatus, matmine ja ristimine ilusam, sisurikkam ja mõjuvam, kui samade protseduuride ametlik ajamine kusagil raekojas või registreerimis-büroos. Viimasel puhul muutuks meie nüüdisaegne asjalik ja iluvaene inimkond veel puisemaks, nürimaks, kantseleilikumaks, kellel puudub igasugune idealism, kes ei näe abiellumises mingit sündmust peale füsioloogiliste nõuete rahulduse de jure, kellele sündimine aga surm ei ole mingid probleemid, mis viiksid mõtsikelule igaviku ja lõpmatuse üle.

Toonitakse tihti usu tähtsust moraali mõttes. Kuid piibli moraal ei vääri ometi kuigi palju: see on ainult rida eeskirje, mida täitma peab; rida käske, millede täitmist paradiisiga ja igavese õndsusega tasutakse, rida keeldusi, milledest üleastumist põrgu piinadega karistatakse, (enesest mõista on põrgu piinad taeva rõõmudest intensiivsemad). Piibli moraal ei ole sellega mingi psühiline väärtus, vaid utilitaristlikele instinktele baseeruv reeglite kogu. Kuna nüüdne inimkond ei põrgu piine ega taeva rõõme ei usu ja kuna ta psühiliselt moraalne ei ole, siis ei keela teda miski ebamoraalsete tegude eest: piibli moraal kaotab enda tähtsuse enda naiivse utilitarismi mõjul. Siit selgub lahkumine eetika probleemese usulise liikumise vahel, mida edustab K+N. Esimene võtab moraali utilitaarselt, teine on utilitarismist väljas: mitte sellepärast hääd teha, et taeva rõõme saada, vaid hääd teha hääd enese pärast ilma tasuta ja tagamõtteta; mitte sellepärast kuritegudest hoiduda, et põrgu prespektiiv kohutav, vaid inimene saagu nii suureks, nii väärtusliseks, et kuritegu tal psühiliselt vastik ja inetu. K. N. hüüab: „Kartke Jumalaviha ja olge sellepärast moraalsed“, K+N hüüab: „Saagu ideaalne inimene!“

Pöörame nüüd S. N. ja K+N. vahekorra juurde. S. N., nagu juba toonit, tembeldab K+N-i kodanliseks. Iseenesest ei oleks ju sarnane epitet sugugi häbiasi, sest ei ole ju midagi naeruväärilist selles, kui mingisugune organisatsioon kodanlist ilmakorda enda ideaalina näeb. Kuid kui sarnane epitet ilma igasuguse loogilise põhjuseta antakse, siis ei tahaks sellega leppida. Kui K. N. K+N-i ilmalikuks nimetab, siis on selleks põhjus. K+N. on tõepoolest

*) E. E. isiklised vaated.

ilmalik, sest tema siht ei ole Jumal, vaid Inimene, samati on ilmalik ka S. N., sest tema siht ei ole taevast ega pardiis, vaid maapealne ilmakord, uus ühiskondline vorm.

K+N. ei propageeri sotsialismi ega mingisuguse teise ühiskondliku korra ideesid, ta on puht kultuuriline liikumine väljaspool poliitilisi erakondi. Kodanlast noorsoo liikumist s. t. sarnast noorsoo liikumist, mis enda ülesandena näeks sotsialismi mahasurumist, „rõhumise“ idee õigustamist ja propageerimist, Eestis veel ei ole. Ja kui peaks sarnane organisatsioon tekkima, siis on tal suurem põhjus K+N. nimeta anti kodanlikeks, kui S. N.-il teda anti sotsialistseks ristida, sest uus ja parem inimtüüp, mille poole püüab K+N, oleks kõlbliselt nii väljaarenenud, et ta kodanliku ühiskondliku vormi ja selle ülekohtuga ei lepiks. K+N. valmistab sotsialismile pinda, sest humaansus käib sotsialismiga käsikäes. Sellega ei ole S. N. mingit sisulist põhjust K+N. kodanlikeks nimetada. Võib olla, teeb ta seda pealiskaudsuse välise vormi põhjal, tarvitades enda juhtmõtteks: „Kes meiega ei tule, see on meie vastu“, kes sotsialismi enda lipukirjaks ei võta, on sotsialismi wastane. Kuid niisugune loogika ei kõlba igakord: kellele tuleks pähe tuletõrjehaskonda esperantistliku liikumise vastaseks nimetada, — ja ometi ei sea tuletõrjujad enda lipukirjaks esperanto kultiveerimist.

Üks probleem on siiski, milles K+N. ja S. N. lahkuminevad: see on rahvusprobleem. K+N. on rahvusprobleemi pooldaja, kuna ta usub, et igal tõul ja rahvusel omad iseäraldused, erilised, n. n. „individuaalsed“ põhijooned on, et mõiste „rahvuslik kultuur“ selle oma pärase koloriidiga õigustet on. S. N. on aga rahvusküsimusele vaenuline. Kumbal õigus on: kas K+N.-il, kes tunnistab, et kuigi kultuur rahvusvaheline vara, ta iga rahvuse juures erilise koloriidi omab, või S. N.-il, kes eitab rahvuslikku kultuuri ja tunistab ainult kosmopoliitilist kultuuri, üldkultuuri — ei huvita meid siinkohal. Konstateerime ainult seda, et lahkumine ei seisa siin mitte mingis majandus- vaid kultuur-probleemis: kumbki kaitseb enda kultuurevolutsiooni hüpoteesi. Vaielus ei ole siin mitte ühiskondliku vormi, vaid kultuuri teooria üle: on kultuur rahvusline, või mitte, on rahvusmõiste põhjendat mõiste või mitte. Kõige äärmisem sotsialist võib olla rahvusprobleemi pooldaja, nagu tagurilisem kapitalistliku korra kaitsja võib kosmopoliitilist kultuuri pooldada.

Asjal on aga veel teine külg. Kui K+N. rahvusprobleemi pooldab, siis on sarnane teguviis „kodanlike“ sellepärast, et kodanlus on alati patriotismis enda tugisamba leidnud. Viis ju näit. vene tsaarigi enda sõjaväed võitlusse „keiser, usk ja isamaa nimel“. Järeldus: kes põhimõtteliselt isamaalsuse ideet tunnistab, sõbrutseb kodanlusega.

Selle päältnäha loogilise väite ebaloogilikkus paljastub aga kohe, kui väidet pisut loogilisemalt vaadelda. Rahvusprobleem on kultuur evolutsiooni teooria, kodanlike ilmavaade — majandusline teooria. Neil ei ole mingit ühtlust ega ka vastolu. nad seisavad väljaspool üksteist, nagu mõiste „sinine“, mõistega „professor“. See on õige, et kodanlus enda majanduslikes võitluses rahvusinstinkte kasutab, rahvusprobleemiga sahkerdab (âpropos — sotsialism kasutab vastavalt siin jälle kosmopolitismi teooriat), kuid selles ei või süüdistada mitte vaimlist väärtust, probleemi, vaid ainult neid sahkerdajaid, kes nende vaimliste väärtustega spekuleerivad. Kui näit. mingi partei enda rahvaerakondliku programmi teostamiseks Kristuse nime kasutab, siis ei vähene sellega sugugi Kristuse ega tema moraali väärtus: samuti ei tule süüdistada mitte rahvusideoloogiat, ega selle pooldajaid, vaid kodanlust, kes seda ideoloogiat enda majanduslikes huvides kasutab. Patriotism on iseseisev mõiste: olla rahvuslane ei tähenda milgil kombel olla antisotsialistlike ja S. N. eksib, nähes K+N.-es kodanlast liikumist.

K+N. seisab väljaspool poliitilisi parteisid ja väljaspool usulist liikumist.

Ü. E. N. Ü. Tallinna osak. tegevusest.

Käesoleva kuuga lõpetab Ü. E. N. Ü. Tallinna osakond oma neljandat tegevusaastat.

Peatada pikemalt osakonna arenemiskäigu ja möödunud tegevuse juures viiks pikale. Selle kirjutuse siht siin vaid mainida, mis osakond selle nelja tegevusaasta jooksul saavutand.

Pika rändamise ja sagelise korteri vahetamise järele on osakond wiimaks pikemaks ajaks peatama jäänud koolimaja ruumes Pikal tän. nr. 69, kuhu praegusel korral koondatud kõik osakonna tegevus. Võimalik see olnud ainult koolijuhataja hra Matwejewi erakorralise lahkuse ja kannatlikkuse tõttu. Muidugi ei wasta kooliruumid kaugelki seltsi tegevuse nõuetele ja juhatus on kohaste ruumide otsimisega juba osakonna tegevuse algusest ametis, ent waewalt võib loota leida praegusel korterkriisi aegjärgul-omi mugawaid ruume.

Mainitu puuduse pääle vaatamata on Tallinna osakond igasugustel aladel õige elawat tegewust awaldand.

On soetatud ajajooksul oma raamatkogu, mis osakonna hinnalisemaist warandusist. Praeguse raamatute kallisuse tõttu, mis nende kättesaamise suuremale osale noorile teeb wõimataks, on leidnud raamatkogu noorsoolaste poolt elawat tarwitamist. Oleks waid hädasti tarwilik, et raamatkogu kawakindlalt saaks täiendatud uuema trükist ilmuwa kirjandusega. Ent nüüd puuduwad säält mõnedki tähtsamad wiimasaja kirjanduslised tooted.

Ühes raamatkoguga wõiks nimetada ka osakonna lugemislaua, kuhu käiwad pää kõik Eesti ajalehed ja ajakirjad. Jääks soowida, et lugemislaua korralduse eest paremini hoolt kantaks.

Tegewusharudest tegutsewad praegust neli — kirjandus-, muusika-, näite ja maleharud, kuna üks — spordiharu — taliund näib puhkawat.

Eriliselt elawalt tegutseb muusikaharu, mille töö areneb kahes sihis — vokaal ja instrumentaal muusikas. Esimeses liigis tegutseb laulukoor hra Nerepi energilisel juhatusel. Kooris on olnud lagunemisi, milleks põhjust annud rahulolematuse eelmise koorijuhiga. Eriti sulas kokku selle tõttu meeslauljate arw. Ent nüüd uue juhataja aegus on märgata edu. Küll on weel meeslauljate arw väike, ent see arw kasvab. Võib loota, et hra Nerep koori loob, mis wajalisel kõrgusel. Laulukoor on saja lauljaga lauljate liidus registreeritud ja wõttab osa kewadisest laulupeost. Pääle muu kawatseb koor suwe poole ette wõtta ringreisus teistesse osakondadesse.

Instrumentaal muusikat edendab osak. sünf. orkester hra Helderi juhatusel. Hra Helderi teeneks eriliselt tuleb lugeda see, mis saavutud sel alal. Orkester on esinend mitmel osak. pidul ja perek. õktul sisuka eeskawaga, mis tõsist tähelpanu wäärinud. Oleks waid soowida, et saaksime kuulda orkestrit puht kontsertlisel õhtul, selleks kohases ruumis. Ühtlasi ka laulukoori.

Ellu on kutsut ka osak. keelpillide koor (mandoliinid, gitarrid, jne.) Sellel alal käimas kursused hra Wassermanni juhatusel.

Osakonna kirjandusharu tegevusega ei või jääda rahule. Korraldatud siin küll üksikuid kirjanduskoosolekuid, ent see ka kõik. Oleks soowida, et kirjandusharu toimkond energilisemale tegevusele asuks ja pääle kirjanduskoosolekute hakkaks korraldama ka igasuguseid waielus- ja huwiõhtuid, nagu see korra waremalt oli.

Süstemaatilisemalt on töötanud näiteharu. Möödunud poolaastal harjutati ja kanti ette O. Lutsu „Paunwere“, mille hoolsa läbitöötamise resultaadid ka näitelawal awaldusid. Käesolewal aastal kawatseti harjutusele wõtta

mingisugust muusikalist lawateost, kus jõudu katsuda saaks ka osak. sinf. orkester. Katsena on wõetud selleks enam vähem jõukohane Kitzberg-Simmi „Kosjasõit“, mille harjutused praegust täies hoos. Ettekandele tuleb see laulupeo aegus. Selle kõrwal tahetakse harjutusele wõtta weel mõned draamatilised teosed.

Wäärilist ja waimuarendawat ajawiidet on noorsoolasile pakkunud osak. maleharu. Malemäng näib ikka rohkem ja rohkem laiali lagunewat ja igal õhtul wõib leida paarisi tõsises mõtlemises malelaua kohal päid murdmas. Praegust on käimas maleturniir, millest osa wõtawad tugewamad selle töö edustajad.

Need on osakonna tegewamad tegewusharud. Puhkab waid spordiharu, nagu eespool mainitud. Möödunud suwel awaldus spordiharu tegewus jalgpalli komando kaudu, mis registreeritud spordiliitus, ja loota on, et kewadelgi jälle sellega tegewus algab. On katsed tehtud mõnel korral talwesporti suusatajate komando asutamise kaudu elustada, ent osawõtjate puudusel pole katsed wilja kannud. Oleneb wist tegewusetus pääasjalikult sellet, et puudub alaline, asjast huwitet trainer.

Osakonna üldhariduslisist ettewõttest wõiks mainida Esperanto kursuseid. Kursuste lõppedes on ellu kutsut Esperanto-haru.

Ka karskusharu asutamise küsimus on osakonnas elawalt päewa-korras ja jääb waid soowida, et see wõimalikult kiiremini teostuks.

Praegune osakonna juhatus koosseis on järgmine: esim. Karl Kraufeldt, abiesim. Sim. Tshipikow, kirjatoimetaja Elmar Selwnik, abikirjatoim. Truumann, laekahoidja Ado Uferpach, arhiwaariks Nik. Kraus ja ametita liige Joh. Ohaka (koopteeritud).

Ed. R.

Ü. E. N. Ü. Tartu osak. tegewusest.

Ü. E. N. Ü. Tartu osakond, mille asutamise pääle Keskjuhatus algusest pääle pani erilist rõhku, alustas oma tegewust 16. märtsil 1921 a. Tegewus, mis algul enam-wähem kitsamaisse piiresse oli surutud, omas suurema elawuse 1922 a. Asuti raamatkogu täiendamisele, kursuste korraldamisele, kutsuti ellu uued tegewusharud jne.

Raamatkogu pääle on Tartu osakonna tähelpanu ikka eriliselt olnud juhitud ja raamatkogu toimkondade õnnelikkude koosseisude tõttu on kogu eest hästi hoolitsetud ja mitmeti täiendatud, olgugi et kapitaalisi selleks pole olnud. Möödunud aasta lõpul pööras tol ajal tegutsew toimkond üleskutsega Tartu raamatukaupluste ja kirjastusettewõtete poole toetada noorsoo raamatkogu, mis leidis elawat wastukõla. Nii andsid raamatukaplused: „Sõnawara“ 100 raamatut 5982 m. wäärtuses, Krüger 70 raam. 2520 mk. wäärt., Kaarna 51 raam. 1245 mk. wäärt., Roht 12 raam. 685 mk. wäärt., Raag 16 raam. 625 mk. wäärtuses ja weel paljud teised wäiksemal arwul. Suurema arwu wääriliste raamatutega on lubanud toetada weel ülal mittenimetatud kirjastusühisused. See on tunnistuseks, et Tartu seltskond noorsoo arendamise tähtsust väljaspool kooli oskab hinnata.

Raamatkogu leiab noorsoolaste poolt elawalt tarwitamist. Rohkesti pääwalu walmistas kohaste ruumide puudus raamatukogule. Selle aastaga on ka sellest takistusest üle saadud. Raamatkogu on ülewiidud Jaani tän. 16, Seltside ja Organisatsioonide Liidu „Side“ ruumesse, kelle asjaajaja hr. Voist ühtlasi ka Tartu osak. raamatkogu hoidja.

Uutest tegewusharudest, kus töö läheb erilise hooga, võib mainida karskus- ja muusikaharu. Karskusharu on korraldanud igas nädalas kõne- ja huviõhtuid, millest osawõtt kord-korralt elavam. Võib ennustada, et Tartu osak. karskusharu kujuneb tähtsamaks teguriks noorsoo kaudse kui ka otsekoheste karskustöö arendamisel.

Muusikaharu algas tegewust möödunud aasta lõpul laulukooriga, mille juhatamise võttis enese pääle is. Loderaud. Laulukooris oli umbes pool-sada lauljat ja töötas is. Loderaua juhatusel kauni eduga. Ent kahjuks lahkus weebruari kuul is. Loderaud, asudes Tallinna, kuhu waliti Kaarli koguduse teiseks köstriks. Loodame, et ta Tallinna noorsoo osakonnale niisama lahkelt oma kaastööd lubab, nagu seda tegi Tartu osakonnas.

Ent Tartu osak. laulukoori tegewus ei ole katkestatud, kuna leitud juba uus koorijuht, kes samasuguse huwiga tööd jätkab. Harjutusi peetakse „Ressource“ seltsimaja ruumes kaks korda nädalas.

Kutsuti ellu läinud aasta lõpul ka kirjandusharu, ent sääl ei taha tegewus hästi areneda. On korraldatud üksikuid kirjandus-koosolekuid ja õhtuid, ent kawakindlust ja püsiwust sel alal pole märgata. Põjused wist küll selles, et kirjandusharu toimkonna koosseis, mis juba mitmel korral uuesti walitud, ei ole kujunenud küllalt õnnelik. Puuduwad ka alalised taganttõukajad. Wast põhjendataw see weel ka sellega, et karskusharu osa kirjandusharu funktsioonest oma pääle wõtnud.

Oli kawatsusel ja on wast nüüdki kutsuda ellu Esperanto-haru. Läinud nowembril korraldati Esperanto kursused, millest osawõtt oli elaw. Lõpetajaist kawatseti moodustada wastaw tegewusharu, ent mingisugusil põhjusil ei ole see senni teostunud. Wast ehk siis, kui saawad läbi teistkordsed kursused, mis sel aastal algawad. — —

(Järgneb.)

?

Kas Teie olete juba Ülemaalise Eesti Noorsoo Ühenduse liige? Kas Teie linnas, alevikus või vallas on juba olemas Ü. E. N. Ü. kohalik osakond? —

:-: :-: Kui mitte — kandke hoolt! — :-: :-:

TAVET MUTSU

TEAATRI KIRJANDUSE
JA TARVITUSTE KESKLAU
VABADUSE PLATS N:1

RAAMATUKAUPUS JA
LAENURAAAMATUKOGU
KONETRAAT: 1-78

Relvo Hong.

Gefratoj!

Meznokta gongo eksonas . . . Dormadas mondo en krepusko kaj ne vekigas. Ĉar la nokto senkompare ja stulta estis kaj la armeoj ĝisnunaj lacigas pro bataloj marŝante laŭ senvojaj marĉarbaroj. —

Gejunuloj!

Meznokta gongo eksonas . . . Levigu! ekbruligu fajrojn brileti ĉe maraj rifoj malicaj, ekbruligu lignarojn sur montetaj supraĵoj, — sur montaj pinoj por ke ciam flagru la lumo de l' flamoj.

La tempo estigis, —

vestu vin per piedvestoj fortikaj, firme vi ligu zonon ĉirkaŭ la lumbo. —

Ĉar eterna kreemo nin alvokas kiel meznokta gongo:

Boatoj tiri sur akvojn, remi al maroj tuj en hejmo nia kaj ĉe nekonataj marbordoj.

Ekkanti sur montaj supraĵoj por ni himnojn pri nia vivanta popolo. Al nigrantaj kavoj de l' valoj sonantan odon pri la amo nia, pri la vivplena dio en ni mem.

Gefratoj, jen torĉoj! . .

Meznokta gongo jam eksonis . . .

Lernu vidi ni homon kiu radikigis sin kiel arbo en la teron laŭ tuta ĝia surfaco! Ekkonu ni homanimon kiu faligis sin sur la teron por kisi ĝin . . . ĉu senfruktajn, senvivajn sablejojn, ĉu krudan rokaron, ĉu rustajn marĉakvaĵojn senvibrajn . . . — amante dum jarcentoj.

Trovu la homon, parencon vian, trovu vin mem, kiu per kapo sia levas supren la fumaĵan plafonon de l' ĉielo, aŭ kiu etendas manojn siajn trans marojn ĉe bordoj por preni malproksiman dronantan sunon kaj levas ĝin per fingroj alten sur la senlimajn bordojn de la mondo.

Gefratoj, kunigu ni, — senbare agu la fortoj niaj!

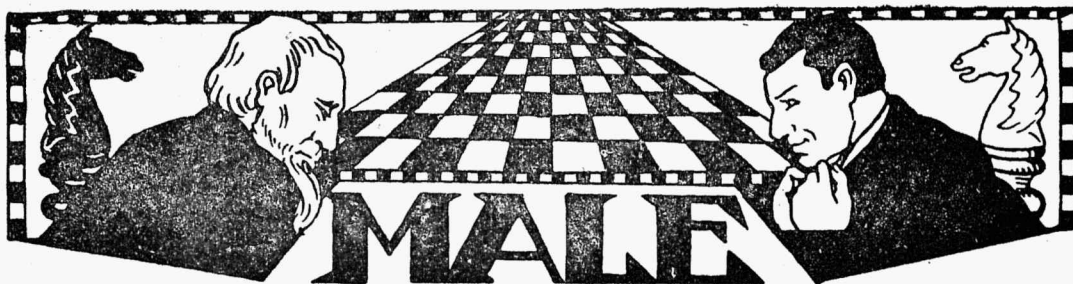
Unu de alia lernu ekkoni nin mem.

Ĝar meznokta gongo eksonis . . . Noktoj tagigas tuj nun, baldaŭ. Estu ni pretaj ekveturi novajn vojojn laŭ maro kaj tero . . . !

Gefratoj,

levigi por ni

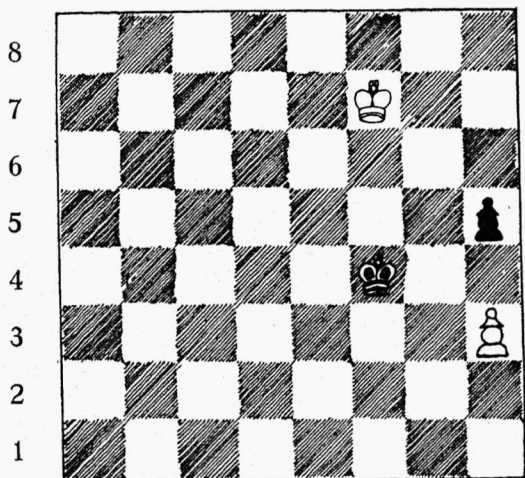
la tempo estigis . . . !

Toimetaja J. Türn.

Nr. 1.

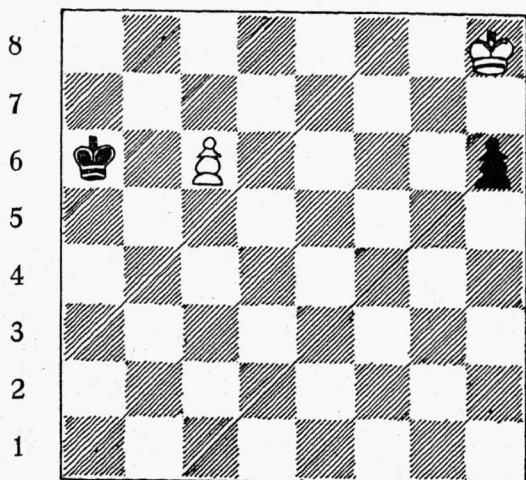
a b c d e f g h

a b c d e f g h

Nr. 2.

a b c d e f g h

a b c d e f g h

(Malesse puutuvad kirjad saata:
postkaht nr. 6, Tallinn.)

Lõpumäng nr. 1.

Valged: Kf7, jal. h3.

Mustad: Kf4, jal. h5.

See seisukord juhtus 1-sel üleriiklises maleturniiril h-ra mag. Nuut'i ja h-ra Nedsvezki vahel. Valge kaotas eksisammu tõttu. Kuid õige mängu juures võis ta viigi saavutada. Kuidas?

Lõpumäng nr. 2.

R. Rëti.

Valged: Kh8, jal. c6.

Mustad: Ka6, jal. h6.

Must käib. Valge teeb viigi.

Pealt näha päris lootuseta seisukord, sest kuidas on võimalik musta jalameest kinni pidada ehk oma jalameest lippu viia?

Lõpumäng nr. 3.

Valged: Kh2, La8, Vb3, jal. a2, f2, f5, g6.

Mustad: Kg7, Lc2, Vc1, Rf4, jal. d5, e5, f6, h5.

See seisukord juhtus ühes partiis Brill'i ja Salve vahel. Valge tegi viigi. Kuidas?

Partii nr. 1.

Mängitud Tallinna Eesti Maleseltsi turniiris, 21 veebr. 1923.

Joh. Türn	h-ra Freidemann
(Valged)	(Mustad)

1. e2—e4	e7—e5
2. Rf1—g3	Rb8—c6
3. Of1—b5	a7—a6
4. Ob5—a4	Rg8—f6
5. 0—0	Rf6 : e4
6. Vf1—e1	Re4—c5
7. Rb1—c3	Rc5 : a4
8. Rf3 : e5	Rc6 : e5?
9. Ve1 : e5+	Of8—e7
10. Rc3—d5	0—0
11. Rd5 : e7+	Kg8—h8
12. Ld1—h5	...

Must kinkis oma 8 käiguga valgele tempo. Nüüd on valge mäng nii võrd arenenud, et mustal vaevalt kaitse olemas. Ähvardamas L ohver h7 peal järgneva mattiga.

12 ... g7—g6
13 Lh5—h4 f7—f6

Et Li6× pääseda, peab must jällegi oma kuninga kaitsejoont lõhkuma.
 14. Ve5—e3
 Ilusam ja mõjuvam oli 14. Rg6× Kg8 15. Ve7 Vf7 16. V:f7 K:f7 17. L:h7+ Keb jne.
 15. Re7 : g6+ Kh8—g7
 Viimne viga Kh8—g8 võimaldas veel vastupanu.
 16. Rg6—e5
 Nüüd kaotab must vähemalt vankri. Vf7—e7
 16.
 Valge kuulutas matt 3 käiguga.

Maletated.

Kopenhagenis algas 3 märtsil s. a. meisterturniir. Teiste seas võtavad osa: Sämisch ja Brinckmann (Saksamaalt), Spielmann (jugoslaaviast), Dr. Tartakover (Wienist) ja Niemzovitsch (Riiast).

3-ast Karlsbadi rahvusvahelisest turniirist, mis ärapeetakse 27. 4.—22.5 on järgmiste mängijate osavõtmise tõenäolik.

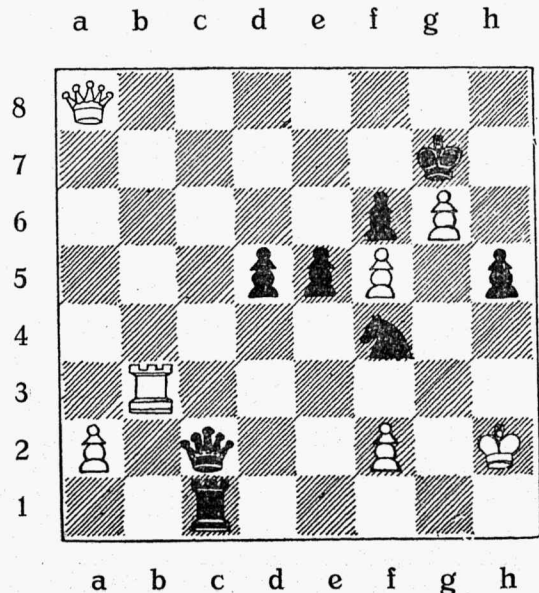
Inglismaa: Sir. G. A. Thomas, F. D. Yates. Ameerika: J. Bernstein, O. Chajes, D. Janovski, Whitaker. Prantsusmaa: A. Auerbach. Austria: F. Grünfeldt, Dr. S. Tartakover, H. Wolf. Hungari: G. Maroczy. Tšehoslovakia: R. Rëti. Saksam: R. Spielmann, Dr. Tarrasch, R. Teichmann. Venem: P. D. Bogoljubov. Lätim.: O. Niemzovitsch. Poolam: A. Rubistein. Jugoslaavia: Dr. Vidmar.

Endise ilmameistri Dr. E. Lasker'i, ilmameistri kandidaadi Alechini ja Duras'i vastused osavõtmise suhtes on veel saamata.

Tallinna Eesti Maleseltsis (Estoonia teatrimaja, hoovist sissekäik, 3 kord) on käimas praegu traditsiooniline talve turniir, 2 grupis: meistergrupp eraldi ja 1-ne ja 2-ne grupp ühes koos. Meistergruppis on seisukord kurni aprilli algunijärgmine:

Rinne +2½—1½, Türn +3½—1½, Freidemann +2—2, Brasche +0—2, Israel +0—2.

Nr. 3.

Türn, kes endistel klubi võistlustel 2 a. järgimööda 1 auh. omandas, seisad ülesande ees ka tänavu 1 auh. võtta, sest muidu jääb ta h-ra Feldt'i poolt annetatud karikast ilma, mille omanikuks saab 3 a. järgimööda 1-se auhinna võitja klubi turniiril.

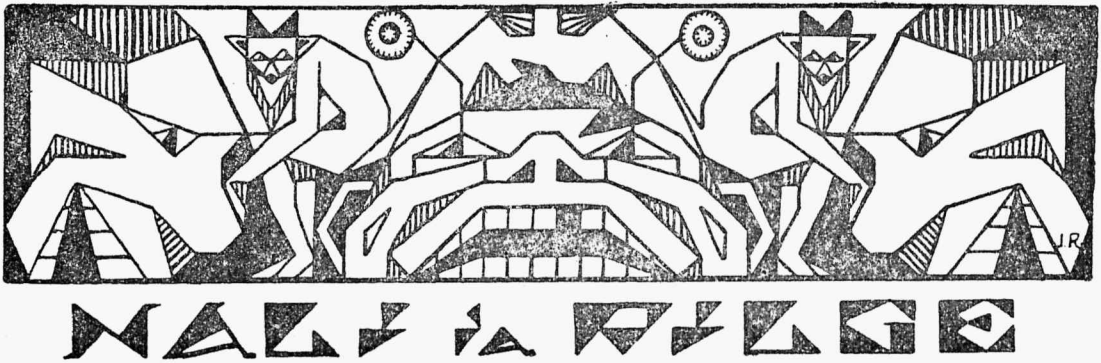
1+2 grupis on seisukord järgmine:

Sole	+3½—1½
Raudvere	+3½—1½
Kuskov	+3—1
Karukäpp	+2½—1½
prof. Lemba	+1½—1½
Keerup	+1—1
Vakmann	+0—5
Virbel	+0—5

* * *

Ü. E. N. Ü. Tallinna Osakonnas on käimas praegu omavaheline maleturniir. Senni saadud tagajärgede üle võib oletada et esim. koha pärast nrsl. Luik'il, Leemets'il ja Jansonil võistelda tuleb. Turniir loodetakse lõpetada aprilli kuuga.

Sügisepoole kavatsetakse Ü. E. N. Ü. vahelist maleturniiri ärapidada, mille lõppedes tuleval talvel I-sest noorsooorganisatsioonide vahelist turniiri korraldada loodetakse. Loodame selleks noorte elavat osavõttu.

IH-HII.

Tallinna noorte talvine tegevus.

Pisike ülevaade.

I.

Üks aristokraatsem noorte ühing pidas oma liikmeile loengu tulumaksu seadusest. Ühenduses sellega kuuleme, et nimetat ühing Vabariigi kõrgemais sfääres noorsoo maksu-inspektori koha peale kandidaativat. Elame-näeme, kas suudab seegi samm noorsoo finanskriisi lahendada või on seegi seeme kalju peale kukkud.

II.

Koit ärkas Taliharja päeval koidu unest. Ristseid peeti kohalises börses. Et loodet hambaraha saamata jäi siis pole noorukesele veel senniajani hambaid kasvanud, mistõttu teda ikka veel pehme toiduga toitma peab. Ent sellepärast, andke andeks, pole ka vist tema tegevusest midagi kuulda olnud.

III.

Linda peale on pika talve jooksul Taara ise halastand, muutes ta keha kauge nime-memme eeskujul Iru Ämma asemel ämma-tossuks, mille kibe tolm isegi politseile silmavalu sünnitand. Väim aga elada ühe kohalise tui kehas edasi. Ent praegu on kevade aeg, ja . . . , näe, teatakse kõnelda, et selles suhtes veel üht „noorte ühingut“ oodata olla.

IV.

Ameerika kristlikud noored õed ja vennad üllatasid meid üle öö, ent mitte nii üpris väga. Nad salgasid Ameerika üheteistkümmendal tunnil enne kui kukk oleks saand ühtegi korda laulda. No, kui juba — siis juba! . . . — kui lubate, oleksime ootand rohkem. —

V.

Ülemaalise Eesti Noorsoo Ühenduse Tallinna Osakond tegi „Kosjasõidu“ oma sümfoonia orkestri saatel. Et aga õige „tedre tütar“ leidmata jäi polnud võimalik ka abielu suhteid selgita ja abielu leping jäi huvitet poolte vahel sõlmimata. Ent komisjon valiti siiski abielu asjade ajamiseks ja on loota et laulupidu ajal asjast ikka asja saab.

VI.

Noor Tööline pahandas nii väga Ü. E. N. Ü. üle, et see „Ellu“ lehekülgedel haarand terve oma rahva ja maa. — On ju halb ikka ka kui sarnaseid prille kantakse mis kõik asjad pea peale pööravad. Ei taha n'd küll kellegile midagi soovitada ega õiendada, aga ei tea kuis oleks kui nad iseene peale ka samase prilli läbi vaataks. Ehk ripub nii mõnigi mees siis omast kindlast platvormist rääkides lihtsalt jalgega õhus.

VII.

I — sel väljaspool koolitagetseva noorsoo kongressil soovitas keegi autoriteet, ma ei mäeleta enam missuguse organisatsiooni liidur, et noorsugu peaks olema rohkem vastuvõtlik a ja v a i m u l e. Waatin kõik aeglehed ja aegkirjad läbi ja leidin, et ajavaim, peitub praegu, mõelge kui kole — enesetapmises. Hirmus hirmus! Waene noorsugu ei tea milleks küll see salto mortale sulle nii tarvilik on.

Tegev toimetaja: Aug. Jõger. Vastutav toimetaja: Ferd. Kreitsmann. Toimetus: Juhan Jaik, Joh. Järv, Joh. Türn. Väljaandja: Ülemaalise Eesti Noorsoo Ühenduse Keskjuhatus.

Trükitud O.-ü. „Edu“ trükikojas, S.-Kompassi 40. Telefon 14-92.

